

Eseji: Mrtvi jezici

Autor: Davor Moravek

Jezik je živ koliko je potreban narodu.

U zadnje vrijeme započeo je medijsko prikazivanje "jezika koji izumiru". Između ostalog, u ugrožene vrste ubrojila ekipa i - Hrvatski. E da je kompliciran, pa ga stranci "ne vole učiti" e da je podijeljen, "na hrvatski, srpski, bosanski i sic - crnogorski".

Stranci na filozofskom fakultetu uče hrvatski više nego inače, poduke jezika u školama stranih jezika porasle su za najmanje 200% zadnjih dvije godine.

Europa ulazi u fazu multikulturalnosti, gdje se upravo potencira jezična raznolikost. To vole jednako Francuzi kao i Nijemci, dominantne jezične kulture. Usput, ova dva jezika imaju velik broj dijalekata, koji se po jezičnoj udaljenosti nekad razlikuju koliko dva "službena" slavenska jezika.

Anglofili potenciraju globalizacijsku ideju univerzalnosti engleskog jezika, zaboravljajući da se ovaj jezik u biti raspada. Danas imamo Indijski Engleski, Australski, Spaningles - koji je dominantan jezik u sjevernoj americi, imamo brojne nove dijalekte u megalopolisima - ali u provincijama su itekako živi brojni "stari" jezici.

Štokavski je kroz povijest vrlo otporan jezik. Crkveni napisi na tom jeziku nalaze se u Italiji u vitražima kao jedan od službenih jezika Carstva. Naravno, Austro - Ugarskog Carstva. K und K. Mađarski nikada nije bio toliko dominantan u slavenskim sredinama da bi ga potisnuo, ma koliko mi šutjeli o tome. Slovenski jezik je možda poprimio brojne germanske karakteristike (primjerice konstrukciju brojeva i rečenične konstrukcije) ali vitalnost jezika je upravo u snazi stare indoeuropske konstrukcije sa svim finesama koje nosi sklanjanje.

Od slavenskih jezika samo je bugarski išao u bitna pojednostavljena gramatike, ruski kao vrlo vitalan u urbanim sredinama ima brze izmjene slenga, ali i oni razumiju hrvatski koji drže "arhaičnim jezikom". Arhaičnost je upravo naša prednost - konačno, latinski je danas živ i vrlo živahan jezik, upravo kao teološki lingua franca.

No da malo se osvrnemo na tekstove koji nam proriču izumiranje. Svi europski jezici su podložni izumiranju budući da upravo euroljani (kavkazoidi) kao rasa postupno izumiru. Vitalni dinamizam i generacijski je sporiji ritam, stoga se postupno ova skupina ljudi usporava broj generacija u odnosu na vitalnije narode. Ti vitalniji narodi Afrike, Azije i Latinske Amerike, prolaze pandemične pomore češće nego Euroljani.

Dominacija Europe upravo je i bila u njihovoj velikoj izloženosti pandemičnim bolestima u „mračnom srednjem vijeku“ te su sa velikim putovanjima u Ameriku mogli

„osloboditi“ velik dio teritorija upravo zato što su bili prijenosnici brojnih kuga (recimo male boginje, sifilis, obične prehlade i slično) koje starosjedioci koji su bili u to vrijeme na višem kulturnom nivou, jednostavno nisu imali. Glavno je oruđe osvajanje u rukama europljana bio upravo njihova biologija – otpornost na svakojake pošasti.

Novi vijek europljane izlaže nizu „kuga“ – primjerice kopnica, pomak u životnim navikama sa popularizacijom stilova kao što su zloraba psihoaktivnih tvari (tablete za spavanje, antidepresivi i „ilegalne droge“) te postupno ova dominantna skupina ljudi postaje biološki inferiorna. Naravno, nije za zanemariti i silna zlouporabu antibiotika i hormonalna zagađenja hrane (fast food stil) te konstantno forsiranje stresnog stila života kao „zapadnog načina“.

Nisu ni istočne kulture imune – primjerice Japan, koji je danas sastavnica zapadnog kulturnog kruga, a i globaliziranog jezika. Da li stoga mislimo da japanski jezik izumire? Danas je prepun posuđenica iz engleskog, a pojednostavljeni pisani jezik nije danas samo pomoćno sredstvo učenja za malu djecu...

Dakle, dominantne kulture koje su posudile englesku konstrukciju kao svoju lingua franca, i dalje koriste primjerice svahili ili mandarinski jezik kao oblik multikulturalnog sporazumijevanja. Oni koriste „jezik“ sa mnoštvom „dijalekata“ – primjerice kineski kulturni krug – ali pitanje identiteta je u okviru kulture, manje konkretnim plemenskim i urbanim jezičnim konstruktima.

Nama zamjeraju na „umjetnom stvaranju jezika i stvaranju razlika gdje ih nema“.

S jedne strane, bosansko-hrvatsko-srpski jezični kontinuum je arhaičan, ali konzervativizam ima i brojne prednosti – primjerice u očuvanju poruke koja je duža od jedne generacije - to je područje teologije.

Pomalo u šali, znao bih govoriti da bi na francuskom trebao udvarati se, na španjolskom moliti se, na talijanskom pjevati a na njemačkom – pisati priručnike.

I tome uistinu jest tako – svaki jezik ima komparativnu prednost na području ljudske kulture gdje su stvarana vrijedna djela.

Tako ja još i dalje učim i čitam jedan izumrli jezik – jezik Shakespearea, i njegove riječi su žive i danas, iako nitko više ne koristi Thee i Thou Art.

Jezik ne može izumrijeti ukoliko na njemu napišemo nešto vječno. Tako je i hebrejski uskrsnuo poput feniksa, u novohebrejskom buduću da je sačuvan od propasti u Knjigama.

Stoga pišite, učinite svoje djelo vječnim. *Egzegi monumentum per aere perenius...*¹